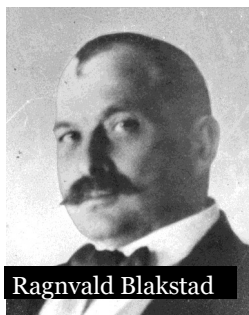
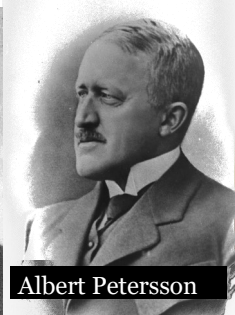

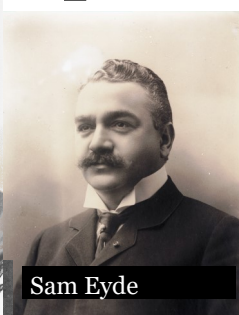
Industripionerane

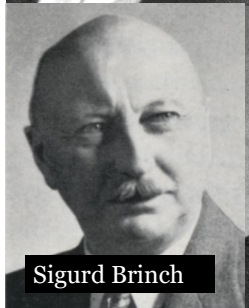
Ragnvald Blakstad

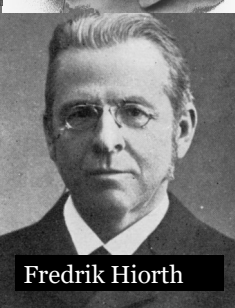
Albert Petersson

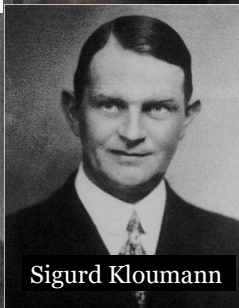
Sam Eyde

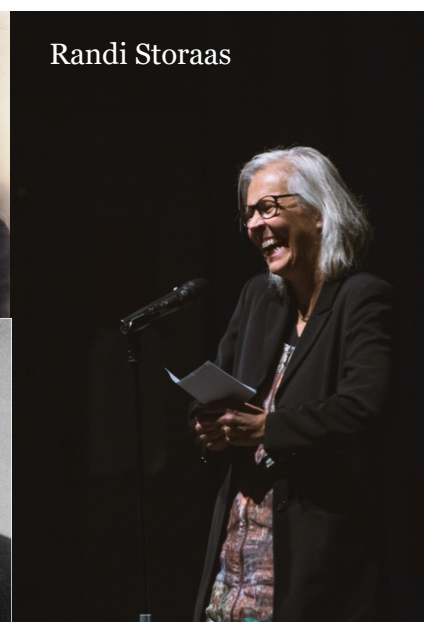
Sigurd Brinch

Fredrik Hiorth

Sigurd Kloumann

Randi Storaas

På museet i Tyssedal kan du no sjå det nye bildespelet **Industripionerane**.

I bildespelet *Industripionerane* følger me Petersson og Eyde gjennom ulike fasar fram til dei tek avgjerande roller i Tyssedal og Odda. Begge bidreg sterkt til at me her får eit innovativt industrielt kompetansemiljø på Vestlandet. Sam Eyde blir den første generaldirektøren i kraftselskapet AS Tyssefaldene. Albert Petersson blir direktør for karbid- og cyanamidfabrikkane i Odda. Sam Eyde får posisjon som den viktigaste industrileiaren fleire stader i Norge. Albert Petersson får status som det moderne Odda sin far. **Randi Storaas** har

laga *Industripionerane*. Ho er kulturvitar og filmskapar, og har laga ei rekkje produksjonar for museum og nasjonalparksenter, mellom anna programmet *Industrieventyret* som har vore vist ved Norsk Vasskraft- og Industristadmuseum sidan 1994. *Industripionerane* er bygd på foto og kjeldemateriale frå ei rekkje arkiv. Saman med fagkonsulent Brita Jordal og andre medarbeidarar ved museet, har ho tråla gjennom samlingar i inn- og utland. Lyddesign er ved Arne B. Rostad. Han har mellom anna laga dokumentarfilmene *Giganten* om vår folkekjære Erik Bye (2005) og *The Musician - Chick Corea* (2017).

Lengde: 25 min

**Årsmøte i Museumslaget:
15. mars 2018 i Statkraft-
stova i Tyssedal.**

**Juleverkstad: Laurdag
2. desember frå 11-15
Kr. 50 per born.**

Museet sin eigen Cold-case

Museet driv ikkje berre forskning - men også etterforskning. Og personen i sentrum for etterforskninga er ingen kven som helst. Dr. Albert Petersson blir kalla det moderne Odda sin far.

Albert Petersson var den mest sentrale personen i industrireisninga i Odda tidleg på 1900-talet. Svensken kom til bygda i 1906, og bygde opp tvillingfabrikkane Alby United Carbide Factories og North Western Cyanamide Company - som seinare blei samla til Odda Smelteverk. Han var både direktør og medeigar.

Kvelden 18. august 1914 går Albert Petersson (44 år) til kaien i Odda og ombord på rutebåten D/S Ullensvang. Han skal til Bergen, og vidare til London der hovudkontoret til Odda-fabrikkane ligg. Då båten kjem til Bergen neste morgon, er Petersson borte.

Sjøforklaringa fortel om eit plask midt på natta. Kapteinen hadde stoppa båten, og konstatert at dr. Petersson mangla om bord. Mannskapet søkte i den mørke sjøen utan

resultat. Båten gjekk vidare.

Forsvinninga til Albert Petersson i 1914 er ein historisk verkebyll. Museet har sett ei cold case-gruppe på den uløyste saka.

Kva skjedde på båtturen den skjebnesvangre natta? Det er spørsmålet NVIM si cold case-gruppe jobbar med. Grappa inneheld museumsfolk og dyktige frivillige. Me har med den tidlegare tekniske direktøren på Odda Smelteverk, ein gravande journalist og ein tidlegare politimann. Dokumentasjonsavdelinga til museet deltek, og etterforskninga er leia av museumsdirektøren.

Det finst tre opplagte teoriar for kva som skjedde. Desse tek utgangspunkt i at dr. Petersson døydde denne natta, sjølv om han aldri vart funnen: Han ramla i fjorden ved eit uhell. Han tok sitt eige liv ved å hoppa i fjorden. Nokon tok livet av han.

Les meir på www.nvim.no

Fagkonsulent Brita Jordal, direktør Knut Markhus, tidl. politi Robert Henkel, tidl. journalist Jan Gravdal og tidl. teknisk direktør Halvor Johan Bådsvik. Foto: Harald Hognerud NVIM

Fotosamlingar

Digitalt museum er ein felles, nasjonal katalog over samlingar i norske kunst- og kulturhistoriske museer.

Norsk Vasskraft- og Industristadmuseum har per i dag om lag 15 000 foto på denne digitale søkesida, der publikum kan søke etter historiske foto på nett. Alle foto som vert publisert er digitalisert i NVIM sine arkiv, og har

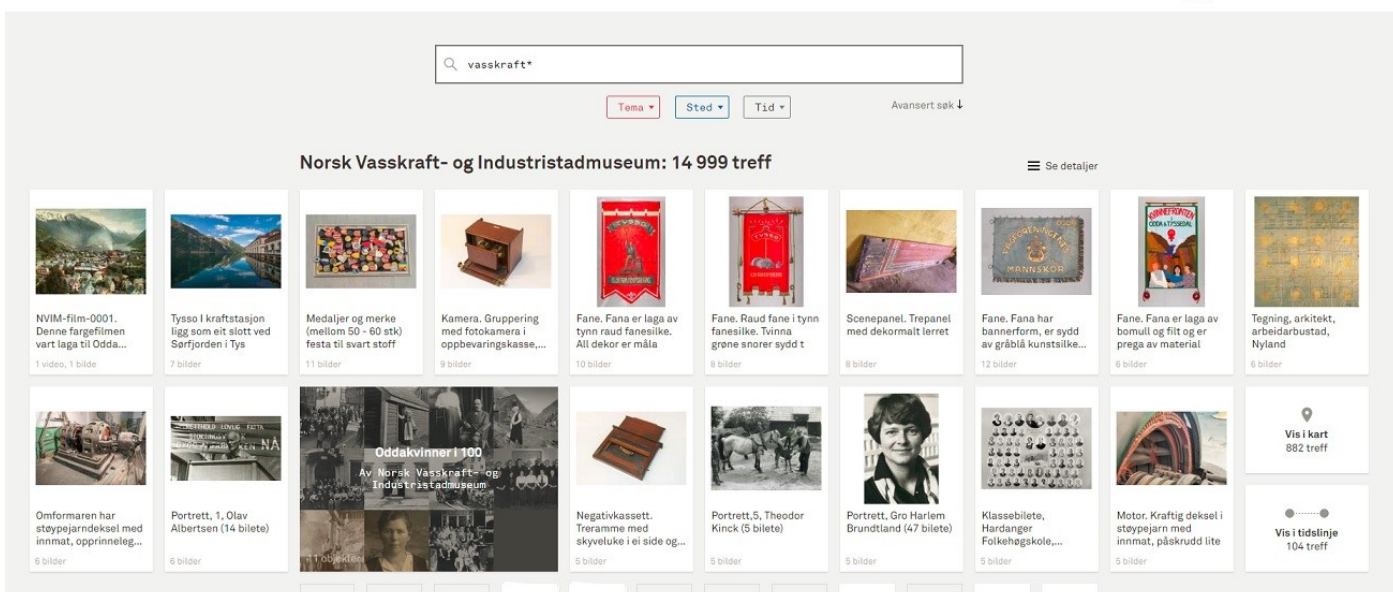
lokalhistorisk bakgrunn. Dette er stort sett private foto.

Har du historiske foto du gjerne vil ha digitalisert og arkivert, kan du ta kontakt med fotoavdelinga på museet, ved Siri Jordal.

E-post adressa er siri@nvim.no

 Norsk Vasskraft- og Industristadmuseum

  Meny

The screenshot shows a search results page for 'vasskraft' on the NVIM website. The search bar contains 'vasskraft' and there are filters for 'Tema', 'Sted', and 'Tid'. The results are displayed in a grid of 12 items, each with a thumbnail image and a caption. The items include various historical photographs and documents related to water power and industry in Norway.

Historisk vandretur i Tyssedal

Av Vidar Våde. I forbindelse med arbeidet vårt for å gjøre Tyssedal sin historie mer kjent blant folk, tok vi, Bjørn Seim og Vidar Våde, på oss ansvaret å guide Odda Turlag rundt i dalen. Det gjaldt ikke hele dalen, men utvalgte områder som i stor grad dekket historien vi ville ha frem. Vi kombinerte turen med faktiske opplysninger om utviklinga i dalen fra århundreskifte, og litt krydra historier som viste blant annet den klassemessige sammensetningen i befolkningen. Turen varte i 3 timer og blei ekstra krevende fordi været var prega av en del kraftige regnbyger. Men vi fant løsninger ved å stå under noen overbygg foran tidligere butikker og foran kirka. Vi starta ved parkeringsplassen nenden-

for Samfunnshuset, der Bjørn fortalte om bakgrunnen for det moderne Tyssedal med oppkjøp av elva Tyssø og fallrettighetene knytta til den. Vi fortsatte over Kvernhussteigen, forbi brannstasjonen, kirka, bortover Eikåker og til skolen. Så gikk vi ned "Olabbakke-trappene" til sentrum, videre forbi Tizir til Tveitahaugen, derfra til vannkraftmonumentet Elektra, ned til Slottet, før vi endte opp mellom festiviteten og hotellet. En utfyllende beretning om de forskjellige stasjonene kan leses på www.nvim.no/museumslaget. Vi tar også imot bestillinger på rundturen:

Bjørn Seim på e-post adresse: osei@online.no

Jul ”før i tida”

Det er ikkje lenge att til jul, og juletradisjonar held seg godt gjennom generasjonane. I NVIM sine arkiv finns både foto og historiar frå jul i gamle dagar. Her er eit utdrag frå ein av dei - resten av historia kan du lese på museet si heimeside www.nvim.no.

Juletradisjonar på 1930-talet, fortalde av Herborg Frøystein frå Skare:

Då som no var ein oppteken av maten til jul, og sidan der ikkje fanst verken kjøleskap eller frys så måtte ein laga den så seint oppunder helga som råd var.

På gardane vart det som oftest slakta gris – og det skjedde en 2-3 veker før julehelga. Då vart det laga sylteflesk og hermetisk kjøt.

Sylteflesket vart lagt i saltlake. Småkaker vart sjølvsagt laga, fleire sorter. Mor laga som regel ein sort som vart kalla ”døler”, tyske skiver, berlinerkranser, kokusmakroner og alltid smultringar. Dei vart laga sist for å vera mest mogeleg ferske. Huset vart vaska og rydda dei siste dagane, så det var nok slit-samt for den som var husmor. Juletreet var det far som henta – det var mannfolkarbeid. Tradisjonen, høgtida og stemninga var der av seg sjølv, utan TV, ljósreklame, utstillingar og julebord. 1. juledag var det å halda seg inne, men det var koseleg. Nye julehefte å lesa i, litt nye leiker og spel – så det var alltid noko å pusla med. Mellom jul og nyttår gjekk me naboane til kvarander i selskap.

Vådes Visdomsord

*Visdom. at jeg fikk tid
For oss som har til å bli litt vis,
levd ei stund. i tro og håp,
Er livet lenger og ærlighet.
enn en høneblund. Og aller mest
Takk og pris i kjærlighet.
VV.*

Lilletopp

Sommaren 2017 opna museet opp anlegget på Lilletopp for publikum. Tilbodet vart godt motteke, så dette vil vi halde fram med sommaren 2018.

Etter å ha gått ein liten halvtime på stien i historiske omgjevnader- kjem du til Lilletopp og anlegget som rallarane bygde med handamakt og dynamitt frå 1906. Anlegget er i dag ein del av museet og i sesongen vil det vera ope kvar dag med faste omvisingar i fjellhall og tunnelar. Frå vassinntaket i Skjeggedal - Vetlevatn - blei det drevet to tunnelar på 3 430 meter med eit fall på 1:340 og eit tverrsnitt på 9,5 m² gjennom Tysse-nuten. I alt 16 tverrslag blei slått ut med handamakt. Arbeidet vart utført av arbeidslag på 6-10 mann. Ved kvart tverrslag ligg store steinurer av utmeisla steinmassar. Tunnelane munner ut i det 4500m³ store fordelingsbassenget

på Lilletopp der vatnet gjekk inn i røyr-gata på kote 410. På Lilletopp ligg ventilhuset, endestasjonar for taubane og trallebane, voktarbolig og smie, til saman 12 hus. Stien opp til Lilletopp går langs Toppelva der vatnet gjekk då det blei overløp i fordelingsbassenget eller når det blei tappa for å reinska tunnelane. Fordelingsbassenget har vore tomt sidan 1987.

Sjå film inne i fjellet!

På tur med Museumslaget

Søndag 27. august hadde Museumslaget for NVIM sin årlige studietur, denne gangen til Salhus. Er det noe å studere der da, spør du kanskje? Ja, du har vel hørt om Krone-makko, altså bl.a. lange hvite underbukser med tilhørende trøyer, med og uten hull a la helsetrøyer? Og dette er bare litt av sortimentet. Dette er nå en saga blott, men fabrikkens historien er fortalt gjennom Norsk trikotagemuseum som det nå heter. Vi hadde heldigvis med oss Vidar Våde som ga oss små dikt med hverdagsbetraktninger. Vi fikk en omvisning av en meget flink guide, ved navn Anneli Belsvik Aras. Opprinnelsen til Salhus Tricotagefabrik kan spores tilbake til 1859 hvor to framsynte menn startet byggingen av fabrikklokaler. Der ville de produsere strikket tøy og lage klær av dem. Trikotasje betyr rett og slett strikket stoff. Mellom 1865 og 1888 var arbeidsstokken rundt 50-60 personer, og fabrikkasjonen temmelig primitiv. Etter hvert som sømmen kom inn, ble det flere og flere kvinner i arbeidsstokken, og til å begynne med måtte de holde symaskin selv, og de var ikke elektriske. Etter som arbeidsstokken økte, skjønte fabrikkledelsen at for å få folk til å slå seg ned i Salhus, måtte de bygge boliger, og dessuten trengtes skole, noe fabrikkens ytte store midler til å få i gang. Dessuten ble det bygd kirke som også ble godt «sponset» av fabrikkens. I 1875 var det omtrent 200 personer som var bosatt i Salhus. Uheldige investeringer førte til konkurs i 1888, og maskiner, anlegg, arbeiderboliger, skolebygg og direktørbolig ble lagt ut for salg. De kom seg på beina igjen og i 1888 ble det som vi i dag kjenner som Salhus Tricotagefabrik formelt etablert. Den ble modernisert med tanke på utstyr og produksjonsanlegg, og utover på 10-, 20- og 30-tallet gikk det så det suste. På det meste i 1957 arbeidet 360 mennesker der, - 30 funksjonærer og 330

arbeidere. Av arbeiderne var 206 kvinner og 124 menn. Fabrikkens produserte strømper, undertøy, gensere (islendere) og badedrakter til både kvinner og menn, og Krone Maco ble en av fabrikkens mest kjente merkevarer.

På begynnelsen av 1980-tallet kom fabrikkens i økonomisk krise, for de klarte ikke å holde tritt med eksporten fra lavprisland. Spinneri- og karderivdelingen ble lagt ned, men resten av fabrikkens var i drift fram til 1989, og hadde altså eksistert i 130 år.

Historien er tatt godt vare på og vedlikeholdt på museet: Alle de gamle maskinene fungerer, og vi fikk virkelig se dem i sving. (Forkortet red.anm.)

Ingunn Eitrheim

Meir foto og tekst på www.nvim.no

Hendingar med NVIM i 2017

Små og store hendingar fann stad gjennom året. Her er nokre av dei:

Gutta på tur var her. Audun Lysbakken kom, NVE hadde middag i Tysso I, Tysso I vart renovert på utsida, Det Norske Solistkor song, born koste seg, veteranbilar frå Tyskland fann vegen, gjenstandslageret vart sortert, M/Y Tysso vart vaska, Tveitabrotet vart seld, Litteratursymposiet stilte med deltakande program, og ei ny utstilling kom på plass.

Retur: NVIM; Naustbakken 7, 5770 TYSSDAL

Verv medlemmer til Museumslaget!

Verv medlemmer og få en NVIM kopp!

Du får gratis inngang for deg, og den nærmeste familie (ved familiemedlemskap) i museet si ordinære åpningstid. Du kan delta på Museumslagets årlige turer og arrangement.

Bladet Liv og Rør kommer i posten med informasjon fra NVIM og Museumslaget. Du er med på å støtte stiftelsen Norsk Vasskraft- og Industristadmuseum. Bli med i Museumslaget for NVIM og arbeid for et godt museum for Odda og Tyssedal, for vannkrafta og prosess-industrien og deres bidrag til byggingen av det moderne Norge!

Museumslaget har også egen facebook-side! Gå inn og lik oss:

www.facebook.no/museumslagetfornvim

www.facebook.com/vasskraftmuseet

Kontingentsatser:

Enkeltmedlemmer:	kr	150
Familier:	kr	200
Foreninger og lag:	kr	300
Bedrifter, skoler, etc.:	kr	1 000

Kontakt: Leder Bjørn Seim
Epost: bjoesei@online.no
Tlf.: 957 53 764

Kontakt: Kasserer Olav L. Strand
E-post: olav.strand@yahoo.com
Tlf.: 905 09 351

På nettsida www.digitaltmuseum.no kan du leite gjennom NVIM sine per i dag 15000 historiske fotografier! Finn du eit foto du kunne tenke deg å ha, tek du kontakt med siri@nvim.no for tinging.

DigitaltMuseum

Skal du arrangere kurs, seminar eller konferanse?

Vi skreddarsyr opplevingar i historiske omgjevnadar: kulturinnslag, omvisingar, turar, lagbygging, konsertar, etc.

Kontakt oss for tilbod: post@nvim.no - 53 65 00 50

www.nvim.no, www.facebook.com/vasskraftmuseet, www.vasskrafta.no